

GÖTEBORGS UNIVERSITET
UTBILDNINGSVETENSKAPLIGA FAKULTETEN

Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden

REMISSVAR

1 / 4

2008-08-20 dnr Ä 2087/08

Utbildnings- och forskningsnämnden för
lärarutbildning

**Yttrande över SOU 2008:27, Framtidsvägen – en reformerad
gymnasieskola**

Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden (UFN) har av Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning (UFL), inbjudits inkomma med synpunkter på betänkande Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola (SOU 2008:27). Nedan följer ett yttrande över utredningen som på uppdrag av UFN tagits fram av en arbetsgrupp vid Institutionen för pedagogik och didaktik (IPD).

Enligt uppdrag

Fredrika Lagergren Wahlin
utbildningsledare

2008-08-19

**Remissyttrande – SOU 2008:27
(Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola)**

Sten Båth, Ingrid Henning Loeb, Kerstin Strähle

Remissyttrandet inleds med övergripande synpunkter på vad vi ser som positivt med förslaget, och följs av tre problematiserande delar.

Övergripande positiva synpunkter

Överlag ställer vi oss mycket positiva till den uppstramning som vi tycker genomsyrar förslaget, där en diversifierad gymnasieskola med omfattande valmöjligheter genom lokala kurser tas bort, och ersätts med en tydlig nationellt fastställd struktur och målnivå för respektive program. Vi ställer oss positiva till en tydlig målstyrning som inrättas med examensmål för respektive program. Vi tror att detta är värdefullt för elever, föräldrar, lärare och avnämare och bidrar till en likvärdig gymnasieskola. Vi ser förslaget om nationella programråd och deras funktion som centralt och tycker att formerna för samverkan mellan staten och avnämarna, såväl på nationell som på lokal nivå, är mycket starka delar i förslaget. Vi ser också förslaget om examensansvariga lärare i skolan som ett mycket viktigt steg i att råda bot på de många mer eller mindre obehöriga lärare som undervisar på gymnasiet och som sätter betyg.

Vi ställer oss också mycket positiva till att förslagets utgångspunkt är likvärdiga förhållanden mellan kommunala och fristående skolor. Vi tror, precis som utredarna, att detta är grunden till att försöka nå nationell likvärdighet för gymnasieskolans elever.

Tre problematiserande delar

1. Tudelning

I förslaget ser vi en framtida tudelning av gymnasiet med högskoleförberedande program och yrkesprogram. Vi ser detta som problematiskt – dels utifrån ett samhälleligt tillväxtperspektiv med livslångt lärande som utgångspunkt, dels utifrån ett individuellt utvecklingsperspektiv.

Utifrån ett perspektiv med livslångt lärande som utgångspunkt och med ett komplext framtida samhälle och yrkesverksamhet i sikte, ser vi det som otidsenligt att skapa programstrukturer där gymnasieelever på yrkesprogram måste läsa utökat program för att kvalificera sig för påbyggnadsstudier inom sitt yrkesområde. För att samhällets tillgång till personer med kvalificerad utbildning inte ska minska – och på sikt även Sveriges internationella konkurrenskraft – ser vi det som utomordentligt viktigt att det inom (och utan utökat program) varje yrkesprogram byggs in en valmöjlighet att erhålla högskolebehörighet. Många gymnasieelever från dagens yrkesförberedande program studerar vidare på kvalificerad yrkesutbildning (KY), vilket som standard innebär att man behöver högskolebehörighet, då KY som utbildning innehåller delar med högskolepoäng. Många gymnasieelever från dagens yrkesförberedande program studerar också vidare på

högskolan.¹ Vi ser det som utomordentligt viktigt att det inom varje yrkesprogram finns incitament för att ungdomar ska vilja utveckla en kvalificerad behörighet – inom varje yrkesområde. Vi tror också att det för avnämare såsom framtida arbetsgivare är viktigt att få tillgång till ungdomar från yrkesutbildning med mer framstående kunskaper och färdigheter i svenska och engelska.

Utifrån ett individuellt utvecklingsperspektiv är det också viktigt att det finns en bredare möjlighet inbyggt i respektive program. Det är just i gymnasieåldern som ungdomar som mest utvecklas, förändrar identitetsmönster, prövar och omvärderar olika framtidsscenarioer. Vårt förslag mynnar därför i en uppmaning att inom varje program skapa möjlighet för två spår – ett som inkluderar högskolebehörighet, och ett som är renodlat yrkesinriktat. Vi tror att detta skulle kunna struktureras utan att man behöver göra avkall på examensmål och den tydliga programstruktur som genomsyrar förslagen i betänkandet.

2. Genomströmning – väntare och bytare

I betänkandet lyfts så kallade 'väntare' och 'bytare' fram som problem. Detta är förstås ett problem, men vi vill påtala att det inte är ett svenskt problem. Att ungdomar byter inriktning, gör avbrott, ändrar bana, mår dåligt, är inte bara ett svenskt fenomen. I västvärlden finns en övergripande diskussion kring genomströmning², och tydliga jämförbara resultatmått är inte heller så lätt att hitta på internationell nivå.³ Vi ställer oss undrande till de genomströmningssiffror som presenteras på s. 311 i betänkandet. I en aktuell forskningsartikel om genomströmningen i den svenska gymnasieskolan – ”Dagens gymnasieskola – bättre än sitt rykte?” av Allan Svensson i *Pedagogisk forskning i Sverige* (2007 (12), 4) läggs mer positiva siffror fram.

I Svenssons undersökning finns inte individuella programmet med och då visas att av de elever som antogs vid ett nationellt program, så fullföljde mellan 70 och 75 procent den påbörjade gymnasieutbildningen efter tre år, något fler vid de studieförberedande än vid de yrkesförberedande programmen. Härtill kommer att cirka 5 procent som avslutade sin utbildning med någon annan programinriktning. Detta innebär att studieavbrotten ligger mellan 20 och 25 procent. En betydande andel av dem som räknats till avbrytarna har åstadkommit relativt många kurspoäng. Vid de nationella programmen är det cirka en fjärdedel av dem som saknar slutbetyg, vilka har en poängsumma som uppgår till minst 2 250, vilket är kravet för grundläggande behörighet för högre studier. Att sätta likhetstecken mellan fullföljda studier och erhållet slutbetyg kan därför ifrågasättas. Om man istället utgår från antalet avklarade poäng stiger andelen som kan definieras som ”fullföljare”. Om man därtill räknar in elever som avslutar sig utbildning efter fyra år, tillkommer en ökning med cirka sju till åtta procentenheter.

¹ Jfr tabell 14 c. Övergångsfrekvens till högskolan inom tre år för avgångna från gymnasieskolans linjer/program 1992/93-2001/02.

http://www.scb.se/Statistik/UF/UF0513/2006A01/UF0513_2006A01_SM_UF36SM0601.pdf

² Se exempelvis betänkandets bilaga 5.

³ Jämför exempelvis sakförhållandet som förs fram i betänkandets bilaga 5, s. 71: ”I Danmark har ungefär 80 procent av ungdomarna fullföljt en utbildning på gymnasial nivå vid 30 års ålder.”

Vi tror att det är viktigt att ställa ovanstående siffror emot dem som presenteras i betänkandet och dess beskrivningar om 'svag genomströmning' (exempelvis s. 379). Vi tror också att de effektivitetsförbättringar och besparingsberäkningar om halverade utgifter (s. 624) som finns i betänkandet som en följd av idéer om förbättrad genomströmning efter reformen, måste problematiseras. Den genomströmning som vi har idag – med Svenssons studie som grund – är i själva verket redan bättre än sitt rykte och de utgifter som staten och kommunerna har för ungdomar som går individuella program kommer inte att försvinna i och med att man istället inför preparandår och individuellt alternativ.

3. Preparandår och individuellt alternativ

Vi vill betona att det svenska gymnasiet även i framtiden måste ha stor beredskap för att hjälpa ungdomar igenom gymnasiet, ungdomar som har svårt att ta sig igenom gymnasiet den raka vägen. När vi läser att 'verksamheten inom de individuella alternativen kommer att renodlas med utredarens förslag' och att 'inom de individuella alternativen kommer främst obehöriga elever i behov av särskilt stöd att finnas' (s. 573) vill vi påtala att det är mycket viktigt att vara medveten om att gymnasieskolan (förutom att vara en tydlig målstyrd programverksamhet) måste ha flexibilitet och vara anpassad för unga individer som av olika skäl – trots tydliga mål och en mer uppstramad struktur – har svårt att ta sig igenom gymnasiet den raka vägen. Vi tror att det är viktigt att vara medveten om att det alltid kommer att behövas individuella alternativ även för individer som är behöriga. Vi tror att gymnasieskolan också måste ha en flexibilitet mot 'väntare' och 'bytare'.

Vi kan förstå utredarens argument att det är grundskolans ansvar att göra eleven behörig till gymnasiet – men utifrån ett individuellt utvecklingsperspektiv och med inkludering som grund ställer vi oss starkt frågande till avskaffandet av individuella programmet och förslaget konstruktionen med preparandår. Vi har sett många goda exempel på programinriktat individuellt program (PRIV) och andra lösningar där elever som inte är fullt behöriga för gymnasiet inkluderas i samma miljö som jämnåriga behöriga, och vi har tagit del av många goda individuella utfall. Vi tror att preparandåret kan få negativ effekt för många som har behov att gå vidare i sitt unga liv efter nian. Vi tror att preparandåret kan komma att upplevas som negativt exkluderande av många unga i gränslandet mellan att å ena sidan få tilltro till sin förmåga att lära och komma in i sina studier och å andra sidan att vidareutveckla en negativ självbild och känna att man inte klarar studier. Vi tror att preparandåret kan komma att ses som en 'depå' av många unga, en depå där man skall vara ett år tills man visar om man klarar behörighet eller inte klarar behörighet för gymnasiet. Trots att individuella programmet med rätta är kritiserbart på många ställen, tror vi att det som en följd av de många goda exempel som finns besitter en stark utvecklingspotential. Vi förordar således en fortsatt satsning inom den ram med individuella programmet som nu finns, men med stärkta kvalitetskrav.

Vi tror att statens och kommunens kostnader för ungdomar som inte är fullt behöriga att antas på ett program inte kommer att minska med utredarens förslag. Med preparandåret flyttas kommunens utgifter från ett budgetområde till ett annat och en uppbyggd infrastruktur med PRIV, och andra redan etablerade skolutvecklingsprojekt mot individen avpassade möjligheter att inkluderas och lyckas med sina gymnasiestudier försvinner.